

Inhoud

Vooraanslag 8

Voorwoord van Jort Kelder, kleine zelfstandige en al jaren trouw belastingbetaler in belastingparadijs Nederland. Hoeveel belasting gireert Kelder aan de nationale schatkist?

Aanslag 11

Inleiding. Krijgt iedereen in Nederland dezelfde aanslag van de fiscus? En wat betaalt u eigenlijk per dag aan belasting aan Den Haag en uw gemeente? En wie betaalt er in Nederland niets of veel minder? Welkom in belastingparadijs Nederland!

1. Blauwe maandagen 18

Hoe het begon: een kleine geschiedenis van het fenomeen 'fiscus' en de moraal van het instituut 'belastingdienst' door de eeuwen heen. 'Meer, meer, meer!'

2. Trust me! 25

De opkomst van de moderne, commerciële belasting-industrie. Over trustkantoren, IG Farben en Frits Fentener van Vlissingen. 'Minder, minder, minder!'

3. De Antillenroute 35

De aanleg van het moderne belastingparadijs. Met dank aan een slimme notaris en 'ons eiland in de zon'. De fiscaal lucratieve Antillenroute en hoe die werkte.

4. **F*ck de fiscus** 48
Een schriftelijke cursus belastingontwijking voor gevorderden. Let op: inwoners van Nederland zijn uitgesloten van deelname.
5. **Deal or no deal** 74
Fiscaal vriendelijk onderhandelen met de Nederlandse fiscus: handjeklap van buitenlanders met de Hollandse Belasting.
6. **Waar een klein land groot in is** 97
Is Nederland het grootste belastingparadijs ter wereld? Hoeveel geld stroomt er fiscaal vriendelijk door Nederland? En is dat veel of is dat héél veel?
7. **Hollands Hollywood** 117
Waarom U2, AC/DC, Mick Jagger, voetballers, tennissers & dj's (heel) graag één keer per jaar naar Nederland komen. En de vierstemmige nachtegaaltjes van ABBA ook...
8. **Witte boorden, zwart geld (en donkerbruine vermoedens)** 125
Waarom belastingparadijs Nederland voor crimineel geld crimineel goed is.
9. **Blauwe schandalen** 166
De fiscale glansrol van belastingparadijs Nederland in wereldwijde boekhoudschandalen en andere financiële ellende.
10. **Kassa!** 201
Wie zijn de mensen die miljarden aan belasting weten te besparen voor een ander? En hoeveel miljoenen verdienen zij daarmee?

11. Offshore uzelf! 218

Zo betaalt u – net als iedereen – nooit meer een stuiver teveel belasting in Nederland! (Alvast meteen disclaimer: de auteurs raden u verre van aan om (financieel) strafbare feiten te plegen.)

12. Blauwe plekken 222

Conclusie. Wat zijn de voor- en nadelen van belastingparadijs Nederland voor ons?

Naheffing 242

Wat er gebeurde na publicatie van de eerste druk van *Het belastingparadijs* – en wat niet. Plus: waarom de auteurs inmiddels worden ingehuurd door, o ironie, De Belastingdienst zelf...

Bedankt! 266

Noten 269

Register 282

Vooraanslag

Om te beginnen de disclaimer: u bladert volledig op eigen risico door deze fiscale schelmengids. De kans dat u er onpasselijk van wordt, is niet denkbeeldig. Haal uit voorzorg vast een recept voor antidepressiva bij uw lijfarts (aftrekbaar als bijzondere ziektekosten; wellicht vrolijk dat enigszins op).

Want ja, waarschijnlijk betaalt u veel, misschien zelfs wel veel te veel aan de ontvanger der rijksbelastingen. Dat is al heel lang zo en dat blijft ook zo voor eenvoudige loonslaven als u en ik. Een belastingparadijs is Nederland zeker, maar als de schatkist vol moet is het 'eigen volk eerst'.

Multinationals, popsterren en topvoetballers komen hier voordelig weg. Van de honderd grootste bedrijven wereldwijd hebben er tachtig een fiscale constructie opgetuigd via Nederland. Ons land telt zo'n vijftienduizend brievenbusmaatschappijen. Sterker, twee derde van de Zuid-Europese bedrijven laat z'n centen via de lage landen lopen, zodat Italië, Spanje en de overige leden van de 'Club Med' belastinginkomsten derven. En wie denkt u dat het aldus gecreëerde gat in de zuidelijke begrotingen mag dichten? Juist, u, bewoner van het fiscale strafkamp van box 1, 2 en 3.

Even verder klagen. Alle retoriek van linkse politici ten spijt behoort Nederland tot de landen met de geringste netto-inkomensverschillen en zijn 'de rijken' in ons koninkrijk niet best af. Al was het maar omdat je in Nederland al snel rijk heet en meer dan de helft van je salaris niet naar jou maar naar de Belastingdienst gaat. De top 10-procent van de belastingplichtigen – zeg vanaf 'tweemaal modaal' – hoest dik twee derde van alle directe belastingen op. Ook krijgen de 'beter gesitueerden' hogere aan-

slagen voor hun huis, hun auto en hun erfenis. Als het aan sommige politici ligt, moeten hogere inkomens sowieso substantieel meer betalen voor hetzelfde ziekenhuisbed, hetzelfde pensioen, dezelfde studie en dezelfde parkeerplek in de binnenstad. Alles inkomensafhankelijk, zodat alle verschillen in dit vlakke land worden gladgestreken. Libertariërs noemen die progressieve belastingen diefstal, linkse ideologen wijzen liever naar 'brede schouders' en 'een stukje solidariteit'. Opdat wij mensen uiteindelijk allemaal *Brüder* worden. Ja toch? Nou dan.

Enfin, ik word er narrig van. Wat drijft het auteurstrio Van Geest, Van Kleef en Smits om in hun vrije tijd zo'n boekje als *Het belastingparadijs* te schrijven? Vooral die vileine ondertitel verraad het venijn: 'Waarom niemand hier belasting betaalt – behalve u'.

Inderdaad. Belasting betalen is niet per se leuk, maar méér betalen dan een ander... da's pas erg.

De heren waren allen redacteur van het glanzende geldblad *Quote*. Met coverregels als 'niet lullen, zakken vullen!' en 'fuck the fiscus!' niet echt vrindjes met de Inspecteur. Ik zag de heren auteurs komen, en zij zagen mij gaan.

Korte introductie. Een van de drie hoeft zich in het geheel geen zorgen te maken over geld, laat staan over belasting betalen. Hij is een rijke erfgenaam. Die tobt niet over tientjes, hooguit over tonnen. De andere twee moeten zich zéker zorgen maken over de centen, ze zijn immers aangemonsterd als onderbetaalde inktkoelies. Maar of ze dat doen omdat ze het zichzelf gunnen of een ander misgunnen... geen idee. Een van hen, de heer Van K., verkeert in permanente financiële nood en kan zich erg opwinden over andermans declaraties die, vanzelfsprekend, altijd te hoog en op niets gebaseerd zijn. Noem het afgunst, noem het hebzucht. Beide emoties voeren de boventoon als het om belastingen gaat. Vandaar dat de ene helft van Nederland vindt dat de andere helft meer moet betalen.

Toch heeft dat geklaag over 'de blauwe envelop' ook iets armoedigs. Zoals de bankier Zweder baron van Hövell tot Westerflier mij toevertrouwde toen het over Brasschaat-emigrés ging:

'Sommige mensen zijn zo arm dat ze naar België moeten verhuizen.' En daar spreekt de baron een waar woord. Laten wij, hoogst aangeslagenen, onszelf het recht voorbehouden te blijven klagen, om vervolgens morrend die overboeking naar 2445588 in Apeldoorn te doen.

En als u daar geen zin in hebt, doe dan uw voordeel met dit boek en luister naar de woorden van mijn oude hoogleraar fiscaal recht: *'Er zijn maar twee zekerheden in het leven: de dood en de Belastingdienst. Als u in dat laatste geen zin hebt, ga dan gewoon in België wonen.'*

Jort Kelder

Amsterdam, voorjaar 2013

Hoeveel betaalt Kelder zich blauw?

Over 2011 heeft de bv Kelder & Co in casu de heer Kelder 128.316 euro inkomstenbelasting betaald, 78.000 euro bonusbelasting en 65.000 euro winstbelasting. Totaal: 271.316 euro. Dat is fors meer dan de bedragen die Kelder aftikte over 2010: 169.805 euro.

Geselecteerde rekening				
Rekening				
- KELDER & CO BV / ‡				
Eenmalige opdrachten				
Datum	Van	Naar	Naam / Omschrijving	Bedrag (€)
20-11-2011		2445588	BELASTINGDIENST APELDOORN	479,00
20-11-2011		2445588	BELASTINGDIENST APELDOORN	34.195,00
29-11-2011		2445588	BELASTINGDIENST APELDOORN	88.893,00
14-12-2011		2445588	BELASTINGDIENST APELDOORN	35.745,00
28-12-2011		2445588	BELASTINGDIENST APELDOORN	10.893,00

Jort: 'Die € 479 is wegenbelasting voor een kwartaal Landrover Defender rijden. De € 10.693 is de maandelijkse loonbelasting op een verplicht salaris van 20 mille bruto (verplicht, omdat de fiscus in totalitaire tradities eischt dat 70 procent van de geschatte winst in de bv wordt uitgekeerd als salaris, zodat ze 52 procent inkomstenbelasting kunnen graaien in plaats van de paar procentpunt lagere winstbelasting over inkomen in box 2). De overige bedragen betreffen de fiscale afstraffing voor het maken van winst uit onderneming.'

Aanslag

'Dirty work!'

– Mick Jagger, zanger, belastingontwijker

'Een boek over belasting?' keek onze uitgeefster verstoord op van haar belastingaangifte. 'Willen jullie mij failliet hebben?!'

Een boek over belasting, de fiscus, aanslagen, blauwe enveloppen, vergeet het maar. Dat verkoopt niet. Zei onze uitgeefster. Want daar hebben lezers, en dus potentiële boekenkopers – en dat zijn er toch al steeds minder – een hekel aan. U worstelt zich elk jaar met moeite door de *Kluwer Belastinggids* en met nog meer moeite door uw aangifte, laat staan dat u daarna nog eens dobberend in bad voor uw plezier over belasting gaat lezen. Nee, dan had de uitgeefster desnoods nog liever een roman – zolang die dan maar niet over Jan Kees de Jager ging. Wij zeiden: 'Jeroen Dijsselbloem.'

'Hè?'

'De nieuwe minister van het departement Belastingjagen heet Jeroen. Jeroen Dijsselbloem.'¹

'Dan ook niet over Jeroen Dijsselbloem.' Dus gingen wij er eens goed voor zitten. Wij houden ervan als het lastig wordt.

Dat komt door *Quote*. *Quote* is een glossy zaken- annex rodelmaandblad over en voor succesvolle en rijke Nederlandse ondernemers. Wij schreven als journalist het 'bijtertje onder de zakenbladen' jarenlang vol volgens een beproefde redactieformule: zolang je succesvoller en rijker werd, schreven we je omhoog, als je verloor en armer werd, schreven we je naar beneden. Leuker konden we het niet maken.

Voor de overzichtelijkheid en bij wijze van sympathieke ser-

vice stelden we ieder jaar een ranglijstje samen waarin de ondernemers zelf konden zien waar ze aan toe waren: de *Quote 500*, een hitparade van de vijfhonderd rijkste mensen van Nederland. Daartoe rekenden we iedere zomer hun bankrekening uit en belden we de uitkomst vervolgens aan hen door. Die telefoontjes gingen van Ibiza naar de Côte, van Monaco naar Saint-Tropez, want terwijl wij in Amsterdam voor een paar euro per uur uitrekenden hoe groot de spaarpot van de rijkste Nederlandse miljonairs was, lagen diezelfde miljonairs op de meer mondaine plekken van deze aarde op een zonovergoten strand of dobberden ze rond op een blinkend jacht. Tel uit je winst, zou je zeggen. En dat deden de meesten. Maar niet allemaal.

Ieder jaar waren er weer een paar rijke ondernemers die dwarslagen. En dat was mooi. Hoe dwarser, hoe beter. Want als ze lastig werden, dan kon je er donder op zeggen dat er gelazer was. De ondernemer in kwestie had een lijntje uitstaan bij de Rabobank en als de boerenleenbank zou zien dat hij qua vermogen in rap tempo zakte in de *Quote 500*, kon hij dat nieuwe zakelijke krediet wel vergeten. Of er kwam een bloedig einde van een huwelijk in gemeenschap van goederen aan en dus moest onze vermogensschatting juist *omlaag*. Of de entrepreneur was juist bezig zijn bedrijf te duur te verkopen en als er dan in *Quote* zou staan dat zijn handel niet meer zoveel waard was... weg deal.

Hoe dan ook, als een miljonair dwars ging liggen, dan zat je als *Quote*-journalist goed. Niet per se betreffende de *Quote 500* – die schreef zichzelf – maar wel wat betreft de overige nummers van *Quote*. We maakten er dertien per jaar en die nummers moesten wel vol. En met louter goed nieuws vul je geen blaadje. Vandaar. Daarom: als het moeilijk wordt, als er gesputterd wordt, dan zijn wij graag van de partij. Dan is de kans op succes nooit ver weg.

En dus gingen we er eens goed voor zitten, bij de uitgeefster:

‘Valt niet mee zeker, die aangifte van je?’

‘Daar hebben jullie niets mee te maken.’

‘Heb je een eigen huis?’

'Een rietgedekte villa, nou goed.'

'Een hond?'

'Twintig.'

'Hoe laat sta je op?'

'Wat doet dat er nou toe?'

'Hóé láát sta je op?'

'Half zeven.'

'Goed. Dan gaan we even rekenen wat jij afdraagt aan de fiscus. Houd je vast.'

'Jij wordt wakker om 6 uur 35, want we laten je vandaag even uitslapen, in jouw door hard werken bij elkaar verdiende rietgedekte villa. Je hebt daarvoor, toen je hem kocht, tienduizenden euro's overdrachtsbelasting aan Den Haag moeten overmaken. De overheid schudde je leeg omdat je een dak boven je hoofd kocht, met geld waarover je al loonbelasting had betaald. Voorts dien je elk jaar – dus feitelijk iedere dag – een percentage over de woz-waarde van je huis af te tikken bij wijze van gemeentelijke belastingen. Vanaf het moment dat je ontwaakt begint de woz-meter te tikken. Of nee, de woz-meter tikt altijd. Vierentwintig uur per dag. Iedere seconde 'vloeit' er woz-belastinggeld uit jouw portemonnee naar het gat in de hand van Rutte cs. Omdat je in je 'eigen' huis woont.

Je sjokt naar je badkamer, die je destijds voor een godsvermogen aan hebt laten leggen (btw; de aannemer die al zijn loon- en werkgeverslasten in zijn uurtarief aan je doorbelastte), en zet de douche aan. Hop, daar gaat de geldkraan van de 'zuiveringsheffing' stromen waarmee de waterschappen je fiscaal om de oren slaan. Over het door jou verbruikte douchewater betaal je maar weer eens btw. Fiscaal afgedroogd loop je naar beneden. Onder aan de trap word je begroet door je hond, waar je hondenbelasting voor betaalt.

Je maakt je ontbijt klaar (btw op je jam, btw op je brood) en rijdt daarna naar je werk. Dat autoritje kost alweer handenvol belastinggeld. Btw op je brandstof plus per liter benzine 43 procent accijns plus de fiscale bijtelling van je leasewagen plus je wegenbe-

lastig. Je bent sinds je bent opgestaan tientallen afgedragen euro's verder, nog voordat je ook maar één euro hebt kunnen verdienen. Enigszins moegestreden neem je plaats achter je bureau (btw) en je vraagt je secretaresse (coupe soleil, btw) om een kop koffie (btw). Vrolijk komt ze binnengezwaaid, maar je kunt er even niet om lachen; je ziet enkel de sloot werkgeverslasten die boven haar hoofd hangt. Dan sla je je agenda open (btw) en zie je: straks ook nog een afspraak met Van Geest, Van Kleef en Smits. En de ochtend was al zo duur...!'

'Leuk,' zegt de uitgeefster. 'Heel leuk. Maar zonder belasting géén goed functionerende overheid, géén goed functionerende staat, géén gezondheidszorg, géén vangnet voor mensen die niet goed genoeg voor zichzelf kunnen zorgen. En laat ik al die sociale zaken nou toevallig hartstikke belangrijk vinden. Belasting afdragen naar draagkracht vind ik een mooi en eerlijk systeem.'

'Dat is het ook.'

'Daarom.'

'Als het zou werken. Maar het werkt niet.'

'Het werkt niet?'

'Het werkt niet.'

We houden een (letterlijk – o ironie) goudgerand exemplaar van de *Quote 500* omhoog.

'Weet je wat dit is? Dit is 107 miljard euro, verdeeld over 500 lekker rijke Nederlandse families. Wat denk jij hoeveel belasting de families over dat godsvermogen afdragen? Weinig tot niks. De perversie zit 'm hierin: wie eenmaal dermate rijk is dat hij specialisten kan inhuren die ervoor zorgen dat de belastingdruk nagenoeg nihil is, die doet dat.'

'Jaja. En hoe weten jullie dat zo zeker?'

'O, dat hebben ze ons zélf verteld.'

Ieder jaar was het weer hetzelfde gesodemieter met het uitrekenen van de hoogte, de grootte en de dikte van de bankrekeningen van die 500 Nederlandse rijke stinkerds. Tellen we de door hen

eventueel af te dragen fiscuspenningen mee (trekken we ze af) of laten we dat zitten? Het antwoord gaven de rijken zelf toen we het een jaartje wél van plan waren: 'Dat moeten jullie niet doen; ik betaal in Nederland *peanuts*. Daar heb ik mijn specialisten voor, die regelen dat. Die brengen mijn geld relatief goedkoop naar een fiscaal vriendelijk buitenland. En wees niet zo naïef te denken dat de andere 499 vermogenden van jullie rijkenlijstje dat niet doen.' Inderdaad. Maar niemand die ervoor uitkomt.

Er is slechts één Nederlandse miljardair die we op papier mogen quoten over deze gang van zaken: voormalig chemieondernemer Hans Melchers (geschat vermogen 1,1 miljard euro). 'Ik betaal bijna geen belasting in Nederland; mijn geld heb ik elders onder laten brengen, in verre buitenlanden waar overigens nog nooit iemand van heeft gehoord!'

De uitgeefster keek beduusd: 'Dus ik...?'

'Dus jij, zeiden wij, jij werkt je een slag in de rondte en betaalt je een slag in de rondte. De Nederlandse Belastingdienst pakt je geld al af voordat jij het überhaupt in handen hebt. Kijk maar naar je loonstrook. En de rijken betalen weinig of nog minder. Maar het kan nóg erger. Want een paar miljoen is leuk, maar stel nou dat je per jaar écht veel geld verdient, of dat je een multinational bent of Bono en je hebt níets met Nederland te maken. Dan kun je in Nederland fiscaal asiel aanvragen en wat denk je? Dan betaal je óók bijna geen belasting. Ken jij toevallig ene Mick Jagger? Zullen we met hem, zoals we net met jou hebben gedaan, ook een belastingtripje maken? Houd je vast.'

'Mick Jagger huppelt in z'n zwartlederen broek de trap van zijn privéjet af. Jagger is net geland op Schiphol-Oost, in de polder de thuishaven van de *happy few* die met een eigen vliegtuig de hemel doorkruisen. Jagger knijpt in de wang van zijn privéstewardess, die hem onder aan de trap opwacht. Ze begeleidt hem naar de limousine, die, rekening houdend met de kledingkeuze van Jagger, goed in de glanzende zwarte lak zit. De limousine scheurt weg en nog voor de eerste bocht heeft Jagger de champagne open.

Hij schenkt zichzelf in en neuriet zachtjes: *"Let it bleed"*.

De limousine houdt halt op de Amsterdamse Herengracht, voor een statig grachtenpand met een betonnen trap. De chauffeur stapt uit en opent het portier voor de heer Jagger. Die stui-tert de buitentrapp op. Nog voordat hij kan aanbellen zwaait de massieve eikenhouten deur open. *"Morning, Mr Jagger,"* hoort Jagger zodra hij de drempel over stapt. *"Morning, Mr Favié."* Onder het fluiten van *"Dirty work"* stampt Jagger de trap op.

"Come in, Mr Jagger," zegt accountant Jan Favié uitnodigend. Favié maakt een lichte buiging – want hij weet waar Abraham de mosterd haalt. De heer Jagger betaalt sinds jaar en dag de opleiding van zijn kinderen, zijn vakanties, zijn maatpakken. De laatste met wie Favié ruzie zou willen krijgen, is Mick Jagger. Daar heeft hij best een paar buiginkjes voor over.

Hij doet de deur dicht. *"Zo meneer Jagger, wat fijn dat u er bent. Hier heb ik uw belastingaangifte. U hebt dit jaar x verdiend. U betaalt daarover x belasting. Dat is minder dan niks. En Mark Rutte is akkoord, geen zorgen. Dus dat is prettig geregeld. Kan ik u nog ergens anders mee van dienst zijn?"*

Een uur later ziet de popster vanuit zijn privéjet de polder langzaam onder zich verdwijnen. Als die dijken het maar houden, denkt Jagger. Zo'n belastingparadijs vind ik nooit meer.'

En Mick Jagger is niet de enige die de Deltawerken en Rijkswaterstaat een warm hart toedraagt. Welnee. Ikea, Starbucks, Moeammar Khadafi: ze zijn allemaal razend enthousiast. Tussen de dijken kun je fiscaal namelijk nog eens een potje breken. Want behalve in kaas en klompen blinkt Nederland uit in speciaal op maat gemaakte, spotgoedkope fiscale constructies. Als je geld hebt. Barack Obama mokte niet voor niets: *'Nearly one-third of all foreign profits reported by U.S. corporations in 2003 came from just three small, low-tax countries: Bermuda, The Netherlands, and Ireland.'*

Terwijl ze haar aangifte doormidden scheurde, zei de uitgeefster: *'Weet je wat jullie moeten doen?'*

'Nou?'

'Een boek schrijven. Over belasting.'

P.S. De fiscale constructies die honderden multinationals, duizenden bedrijven en tientallen artiesten via Nederland hebben opgetuigd om in hun thuisland de fiscus te ontlopen, zijn, geloof het of niet, volstrekt legaal. Ze breken geen enkele wet, maar maken handig gebruik van gaten in wetten en van het feit dat belastingstelsels van verschillende landen niet goed op elkaar aansluiten. Ze doen aan belasting*ontwijking*. Iemand die zwarte inkomsten niet opgeeft of een geheim Zwitsers banktegoed niet bij de fiscus meldt, breekt daarentegen wél belastingregels. Dan heet het belasting*ontduiking*. Dat is fiscale fraude en dat is strafbaar. Een scherpe grens tussen de twee begrippen is er niet; het verschil tussen belastingontwijking en -ontduiking is vaak de hoogte van de rekening van de belastingadvocaat.

P.P.S. We hebben ons uiterste best gedaan, maar in een boek over een complex onderwerp als Wat Moet U Betalen Over Wat U Verdient? (antwoord: in Nederland is dat voor iedereen anders) zijn omissies en grote en kleinere fouten waarschijnlijk en helaas even onvermijdelijk als uw jaarlijkse belastingaanslag. We worden graag terechtgewezen. Contactgegevens vindt u op het einde van het hoofdstukje Bedankt! (pagina 266).

Blauwe maandagen

'Pecunia non olet.'

– Vespasianus

De geschiedenis van de fiscus • De eerste vormen van belastingontwijking • De eerste belastingparadijzen • De uitvinding van de hypotheekrenteaftrek • Het ontstaan van het moderne belastingstelsel • De eerste fundamenten van belastingparadijs Nederland

Het gezag is er in de geschiedenis snel bij met het uitkleden van het hardwerkende volk. De fiscus is eeuwen ouder dan onze jaartelling, de belastingdienst bestaat al langer dan vijfduizend jaar. Belastingontwijking ook. Dat dan weer wel.

De onderdanen in het oude Egypte zijn de eersten die eraan moeten geloven. Rond 3000 jaar voor Christus maken de heersende farao's om de twee, drie jaar een rondgang door hun rijk om hun zakken te vullen, pardon, om 'geschenken' in ontvangst te nemen. Die geschenken zijn, echt, eerlijk waar, bestemd voor de god Horus. Maar omdat de farao's zich de incarnatie van Horus op aarde wanen, houden ze het geïnde graan en de afgeperste roerende goederen uiteindelijk voor het gemak toch maar zelf. In ruil mag de bevolking zich vergapen aan de imposante piramiden die de opeenvolgende staatshoofden voor zichzelf laten bouwen.

Na een paar van die bedelende rondjes van de goddelijke hoog-

waardigheidsbekleders vinden de meer kiene Egyptenaren de eerste vorm van belastingontwijking uit: zorgen dat je tijdens zo'n faraonische roofronde ver weg van huis bent, al je graan verkocht is en de rest van je roerende bezit heimelijk verborgen.

In Mesopotamië, 2500 jaar voor Christus, vullen de autoriteiten de staatsschatkist op een minder arbeidsintensieve manier. Zij plaatsen ambtenaren langs de weg die eenieder die passeert om een geste vragen. Dat gaat heel gemoedelijk: wie te weinig bezit wil afstaan, is zijn leven niet zeker.

Slimmere handelaren zorgen er daarom voor dat ze niet met al te veel handelswaar op pad gaan. De rest van de voorraad wordt gesmokkeld. Dat gaat niet altijd goed. Rond 1900 voor Christus waarschuwt een handelaar zijn knecht per kleitablet: 'Irra's zoon stuurde gesmokkelde waar naar Pushuken, maar de waar is onderschept. Het Paleis heeft Pushuken in de gevangenis gegooid. De bewakers zijn sterk en streng. Smokkel alsjeblieft helemaal niets meer.'¹

Nee, dan de Grieken. Die wisten – ook toen al! – wel raad met het veilig ontwijken van het hun opgelegde belastingregime. De stad Athene heft 2 procent belasting op alle inkomende goederen van ver weg. Prima. Dan lossen de kooplui hun waren toch gewoon in de havens van eilandjes in de buurt van de stad? De eerste paradijselijke belastingeilandjes ter wereld zijn, hoe verrassend, een Griekse vinding.²

De Romeinen bedenken op hun beurt de eerste 'papieren' belastingontwijkconstructies. De betere manieren van belastingontwijking zijn zo oud als de weg naar Rome. De Romeinse elite heeft doorgaans bezittingen in verschillende provincies. In elke provincie dient daar belasting over te worden afgetikt. Ellende, want iedere provincie hanteert haar eigen tarieven.

Gelukkig is er iets aan te doen. De truc: proberen voor elkaar te krijgen dat je belasting mag betalen over je gehele bezit in één Romeinse provincie naar keuze, een provincie waar 'toevallig' een jou welgezinde belastinginner dienstdoet. Met name de autoriteiten van de streek Belgica Secunda, waar ook een klein

deel van Nederland onder valt, staan bekend als zeer coulant,³ maar daar hebt u nu niets meer aan.

Omdat de Romeinse schatkist door dit soort trucs – en ongebreidelde uitgaven (waar kennen we dat van?) – in hoog tempo leger en leger en leger raakt, voert het gezag in Rome in 346 een verbod op deze constructie in. En in 385 voor de zekerheid nóg een keer, met strengere straffen, want het eerste verbod helpt maar weinig. Maar twee jaar later wordt er een wet aangenomen die de provinciale fiscale truc juist toestaat! Deze wettelijke clementie werd voor elkaar gebokst door een toenmalige lobby van fiscalisten *avant la lettre*. De Romeinse schrijver en rechtsgeleerde Salvianus toont zich een vroege Karl Marx:

*Het is gemeen en beschuldigenswaardig dat niet allen een last dragen die iedereen zou moeten dragen. Integendeel, dat de lasten van de vermogenden op de armen drukken en de zwaksten worden belast met de belastingen van de rijksten!*⁴

Oude regimes waren bijzonder creatief in het bedenken van nieuwe soorten belasting als de bodem van het staatsspaarvarken weer eens in zicht kwam. Dit moesten ze misschien ook wel zijn, want een directe inkomstenbelasting bestond lange tijd niet. Inkomen opgeven aan de staat werd gezien als een onaanvaardbare inbreuk op de privacy. Kom daar nu maar eens om.

Toen de Romeinse keizer Vespasianus een belasting op het gebruik van openbare toiletten invoerde, verklaarde hij dat het niet uitmaakt hoe je geld verdient, want geld stinkt niet. Eeuwen later bedacht Frankrijk de *silence de grenouilles*-heffing, een vorm van belasting die Franse keuterboeren optioneel konden betalen. Rekenden ze af, dan hoefden ze 's nachts niet met een stok in de plaatselijke poelen en sloten te slaan om kikkers stil te houden opdat de verpachter van hun land niet wakker werd van het gekwaak.

Uit Engeland komt de *hearth tax*. Hoe meer open haarden en schouwen iemand in zijn kasteel had laten metselen, hoe rijker

hij kennelijk was en hoe meer hij moest betalen: twee shilling per haard. Als de belastinginspecteur niet binnen kon kijken, telde hij het aantal schoorstenen. De meer intelligente miljonairs ontweken de inhalige arm van de fiscus door hun huizen zo te bouwen dat er meerdere haarden op één schoorsteen uitkwamen.

Later stelde de Engelse overheid tevens een dikke belasting op raamkozijnen in. Schotland en Frankrijk vonden dat een navolgenswaardig idee. Frankrijk rekende daarnaast, want pakken wat je pakken kan, ook af over het aantal deuren. Dé oplossing om een hoge(re) aanslag te voorkomen: metsel een paar kozijnen dicht. Dat gebeurde bijzonder veel: let maar eens op de muren van Franse landhuizen en kastelen uit de zeventiende en achttiende eeuw.

Het begin van het paradijs

In Nederland bleef de belastingheffing tot ver in de negentiende eeuw eveneens houtje-touwtje. Het meeste geld werd geïnd door hoge accijnzen te heffen op levensmiddelen als wijn, zout en koffie. Verder betaalde je in Holland belasting over het aantal dienstboden dat voor je werkte, over de waarde van je meubilair en over het aantal paarden in je stal. Zelf hoefde je daar niets aan te doen. Een ambtenaar kwam persoonlijk aan huis om de inboedel te inspecteren, waarna de belastingaanslag verder vastgesteld werd in het dorpshuis of de kroeg.

In 1893 ontstond uiteindelijk een moderner belastingstelsel in de polder. De toenmalige minister van Financiën Nicolaas Pierson (1839-1909), telg uit de vermaarde Amsterdamse bankiersfamilie, voerde dat jaar een uniforme vermogensbelasting in en een ruwe vorm van 'bedrijfsbelasting', de voorloper van de huidige vennootschapsbelasting. De rijkere Nederlanders moesten daardoor ineens bijzonder veel meer geld afdragen aan de schatkist.

Piersons vrienden bij de chique Haagse herensociëteit De

Witte namen dat niet; ze dreigden de minister oneervol en levenslang te royeren. Daarop besloot Pierson, hoe creatief, de rente op privéschulden aftrekbaar van de nieuw opgelegde belastingen te maken. Hij beseftte het vast niet, maar hiermee legde hij de fundamenten van het latere omstreden belastingfenomeen: de hypotheekrenteaftrek.

Tegelijkertijd met de moderne belastingaanslagen kwam een ander modern fenomeen op: het belastingverdrag. Door de invoering van de vermogensbelasting en bedrijfsbelasting van Pierson ontstond een nieuw probleem. Andere landen gingen al snel gelijksoortige belastingen heffen en de belastingplichtige moest meerdere keren belasting betalen over hetzelfde vermogen of dezelfde winst; zowel in Nederland als in het buitenland werd je goede geld belast. Waardeloos.

Graaf Willem van Bentinck en Waldeck-Limpurg was de eerste die zich hierover beklaagde. Hij woonde deels op landgoed Middachten in het Gelderse Rheden en deels op een landgoed in Gaildorf in het toenmalige koninkrijk Württemberg (nu deelstaat Baden-Württemberg). Zowel de Nederlandse als de Württembergse fiscus nam zijn beide landgoederen mee in zijn belastingaanslag. Op aandringen van de graaf stuurde de Duitse ambassadeur in Den Haag een brief naar de Nederlandse regering, waarop de minister van Financiën beloofde een oplossing te zoeken voor de dubbele belastingheffing.

Pruisen en Oostenrijk-Hongarije hadden al een oplossing voor dit probleem gevonden. In 1899 sloten zij een verdrag waarin geregeld werd wie wanneer in welk land welke belasting moest betalen. Zo'n belastingverdrag leek de Nederlandse regering ook wel wat en de onderhandelingen met Duitsland werden gestart. Echt voorspoedig liepen die niet.

In 1914 voerde Nederland de inkomstenbelasting in, wat de kwestie extra complex maakte, en in datzelfde jaar brak de Eerste Wereldoorlog uit. Nederland bleef neutraal en probeerde daar een economisch slaatje uit te slaan door als tussenschakel te fungeren in de handel tussen vijanden, maar doordat er nog

steeds geen belastingverdragen waren gesloten, lukte dat maar matig. Na de oorlog was de regering er dan ook op gebrand zo snel mogelijk zo veel mogelijk verdragen af te sluiten. Het eerste verdrag was dat met België in 1933. Daarna volgden Zweden, het Verenigd Koninkrijk en Hongarije. Pas in de jaren vijftig lukte het om een verdrag met Duitsland te sluiten.⁵

Het voornemen om zo veel mogelijk verdragen te sluiten, is altijd gebleven. Inmiddels heeft Nederland met 94 landen verdragen ter voorkoming van dubbele belasting afgesloten. Zoals we verderop zullen zien, zijn die belastingverdragen een van de twee vrolijke pijlers van belastingparadijs Nederland. De andere pijler werd opgetuigd door, daar is hij weer, Nicolaas Pierson. Met zijn fiscale plannen legde hij niet alleen de basis voor de huidige huizenbubbel, hij vond met zijn belastinghefmethoden ook de eerste hypermoderne vorm van belastingontwijking uit: de *deelnemingsvrijstelling*.

Het was namelijk allemaal wel leuk en aardig bedacht door Pierson, maar hoe dacht hij belasting te gaan innen bij bedrijven met deelnemingen in andere (dochter)bedrijven? Ook daar lag het gevaar van dubbele belastingheffing op de loer. Immers: éérst zou het dochterbedrijf belasting aftikken over zijn winst en als de winst vervolgens werd overgeheveld naar het moederbedrijf, zou de moedermaatschappij over dat bedrag nog eens belasting moeten afdragen. Dat is twee. Daarom besloot de regering winsten uit 'deelnemingen' vrij te stellen van belasting. Tweede Kamerlid Sam van Houten (1837-1930), telg uit een prominent en gefortuneerd geslacht van houthandelaren en zeer gehecht aan zijn eigen portemonnee, verklaarde in een Kamerdebat: '...dat er niet tweemaal geheven wordt van uitdelingen van ene naamloze vennootschap, welke in de kas vloeien van ene andere naamloze vennootschap'.

Dit principe geldt tot op de dag van vandaag. Eerst gold de vrijstelling alleen voor binnenlandse bedrijven, maar in de volgende decennia werd de regeling uitgebreid naar bedrijven met dochterondernemingen in de koloniën en het buitenland. De politici hadden in de gaten dat rond de eeuwwisseling een aantal Neder-

landse bedrijven aan het uitgroeien was tot internationale concerns. Anton Jurgens, een van de grondleggers van Unilever, opende in 1888 naast zijn margarinefabriek in Oss al een vestiging in Duitsland; in 1919 bestond zijn bedrijf uit 67 fabrieken in onder meer Engeland, Frankrijk, Zuid-Amerika en Nederlands-Indië. Koninklijke Olie was vanaf het begin een internationaal bedrijf.

Eind negentiende eeuw boorden drie Hollandse avonturiers naar olie in Indië. Op Sumatra hadden ze geluk en in 1907 besloten ze samen te gaan met de Britse oliehandel Shell, waarna het bedrijf snel groeide. Al snel pompte de Brits-Nederlandse combinatie olie uit de grond in Rusland, Roemenië, Venezuela, Mexico en de vs. Met een uitgebreide deelnemingsvrijstelling gaf de politiek die prille 'multinationals' een duwtje in de rug.⁶

De coulante deelnemingsvrijstelling was lange tijd uniek in de wereld. Dankzij Pierson zou Nederland uitgroeien tot een favoriete vestigingsplaats van belastingontwijkende multinationals. Dus zo gek is het nog niet dat juist MeesPierson Intertrust een van de grootste financiële dienstverleners op het gebied van belastingontwijking ter wereld werd.⁷